

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (1999)

1ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Ειδική Παιδαγωγική και Πληροφορική. Στάσεις των ειδικών Παιδαγωγών απέναντι στη χρήση των Ηλεκτρονικών υπολογιστών. Συμπεράσματα από μια πιλοτική έρευνα στην περιοχή της Ηπείρου

Σ. Σούλης

**Ειδική Παιδαγωγική και Πληροφορική.
Στάσεις των ειδικών Παιδαγωγών απέναντι στη χρήση
των Ηλεκτρονικών υπολογιστών
Συμπεράσματα από μια πιλοτική έρευνα στην περιοχή της
Ηπείρου**

Σ. Σούλης

1. Προβληματική

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (H/Y) παρέχει σημαντικές δυνατότητες τόσο ως παγκόσμιο πληροφοριακό, επικοινωνιακό μέσο, όσο και ως μέσο ψυχαγωγίας, αγωγής και εκπαίδευσης. Η εισαγωγή των H/Y στη σχολική τάξη προκάλεσε μια άνευ προηγουμένου επανάσταση στο χώρο της διδακτικής μεθοδολογίας και κατέστησε τη διδακτική διαδικασία και τη μάθηση πολύ πιο αποτελεσματική. Η αναγνώριση της εκπαιδευτικής αξίας των H/Y οδήγησε στη δόμηση ενεργητικών σχέσεων ανάμεσα στην Ειδική Παιδαγωγική και την Πληροφορική γενικότερα. Παράλληλα η βιομηχανία των υπολογιστών ανακάλυψε ως προσοδοφόρα αγορά και την Ειδική Παιδαγωγική με αποτέλεσμα να διατίθενται στην αγορά ένας μεγάλος αριθμός από προϊόντα hardware software, που αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα γι' αυτό το πεδίο. Επομένως η Ειδική Παιδαγωγική οφείλει να συμπεριλάβει όλο το εύρος, την πολυμορφία και τη διαφορετικότητα των δυνατοτήτων που προσφέρει η εισαγωγή του νέου μέσου, ώστε να το αξιοποιήσει με σκοπό την υποστήριξη και προαγωγή των παιδιών με ειδικές ανάγκες (Soulis 1996, Mitzlaff, Wiederhold 1990).

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να αναφερθούμε συνοπτικά στους στόχους της Ειδικής Παιδαγωγικής που παραπέμπουν στην Πληροφορική: Με βάση το διπλό καθήκον των Ειδικών Παιδαγωγών - να εγγυηθούν αφενός την επιτυχία της σχολικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης των μαθητών τους, και αφετέρου να μειώσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τα μειονεκτήματα που προκαλεί η αναπηρία -να εξισορροπήσουν δηλαδή τις αρνητικές συνέπειες της- καταγράφονται τρεις θεμελιώδεις τομείς στόχων, στην επίτευξη των οποίων συμβάλλει ουσιαστικά η εισαγωγή των υπολογιστών:

α) Γενικότεροι - παιδαγωγικοί στόχοι

- Οι μαθησιακές και διδακτικές διαδικασίες γίνονται πιο αποτελεσματικές.
- Ενίσχυση των κινήτρων μάθησης και απόδοσης.
- Παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων.
- Ωφέλεια από την κατάθεση εναλλακτικών προτάσεων και αντιλήψεων.

β) Ειδικό παιδαγωγικό στόχοι των

- Πρόληψη των δευτερευόντων επιπτώσεων εξαιτίας της αναπηρίας.
- Αντιστάθμιση, με τη βοήθεια τεχνικών μέσων, των δυσλειτουργιών των ανώτερων ψυχικών λειτουργιών (π.χ. ομιλίας).

- Βελτίωση των χαρακτηριστικών που συνδέονται με τη μάθηση και την επίδοση, την προσωπικότητα γενικότερα του ατόμου.
- Αποκατάσταση, μέσω της ενεργοποίησης, πρόωθησης και εξάσκησης λειτουργιών που έχουν προσβληθεί από την αναπηρία.
- γ) Στόχοι που συνδέονται με την καθημερινή πρακτικότητα και την επαγγελματική εκπαίδευση.
 - Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε θέματα πληροφορικής τεχνολογίας.
 - Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, πληροφορικής και επικοινωνίας στη καθημερινή ζωή των ατόμων με ειδικές ανάγκες.
 - Χρήση του υπολογιστή τόσο κατά την επαγγελματική εκπαίδευση όσο και κατά την επαγγελματική αποκατάσταση-εργασία των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Hameyer, Walter 1988, Euler 1992).

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν έχει *a priori* προτερήματα, αλλά καθοριστικό κριτήριο για την αξιολόγηση του αποτελεί αφενός το πώς θα ενταχθεί η χρησιμοποίηση του στο σύνολο των μεθοδολογικών, διδακτικών μέτρων, και αφετέρου πώς αντιμετωπίζει αυτό το μέσο ο ειδικός εκπαιδευτικός, πώς αποφασίζει δηλαδή ο εκπαιδευτικός, να αξιοποιήσει τις συγκεκριμένες δυνατότητες αυτού του μέσου σε σχέση με τα υπόλοιπα -παραδοσιακά, συμβατικά- μέσα διδασκαλίας και μάθησης (Becker 1991, Schmitz 1991).

Στα πλαίσια των προαναφερόμενων παραμέτρων και με στόχο να καταγραφεί η στάση των ειδικών εκπαιδευτικών που υπηρετούν στην περιοχή της Ηπείρου, Λευκάδας και Κέρκυρας, επιχειρήθηκε η παρούσα πιλοτική έρευνα.

Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας ήταν οι εξής δύο (2):

1. Η πρώτη επαφή των ειδικών εκπαιδευτικών με το «νέο» μέσο (θεωρητική κατάρτιση, χρήση μέσου, ποιοτικά στοιχεία ενημέρωσης) αποτελεί σημαντικό στοιχείο στη διαμόρφωση των στάσεων τους απέναντι στον Η/Υ.
2. Η παραδοχή ή η απόρριψη ισχυρισμών και προκαταλήψεων από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς καταγράφει τελικά την αντίληψη τους αναφορικά με τη χρήση των Η/Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2. Δείγμα

Η έρευνα διενεργήθηκε από 4.11.1998 έως 29.1.1999. Το δείγμα της αποτέλεσαν 63 εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε ειδικά σχολεία και ειδικές τάξεις στην περιοχή της Ηπείρου, Λευκάδας και Κέρκυρας με μέσο όρο ετών υπηρεσίας τα 17 έτη και 6 μήνες. Το 68% (43) των εκπαιδευτικών είχαν εκτός του πτυχίου Παιδαγωγικής Ακαδημίας και δίπλωμα μετεκπαίδευσης του Μαρασλείου Διδασκαλείου, κατεύθυνσης Ειδικής Αγωγής.

3. Αποτελέσματα

3.1. Η πρώτη επαφή των ειδικών εκπαιδευτικών με το «νέο» μέσο

3.1.1. Θεωρητική ενημέρωση

Μόνο το 33% (21) των ειδικών εκπαιδευτικών είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν θεωρητικά σχετικά με τις δυνατότητες της στο αυτό, το 28% (6) είχαν την πρώτη επαφή με το νέο σπουδών τους.

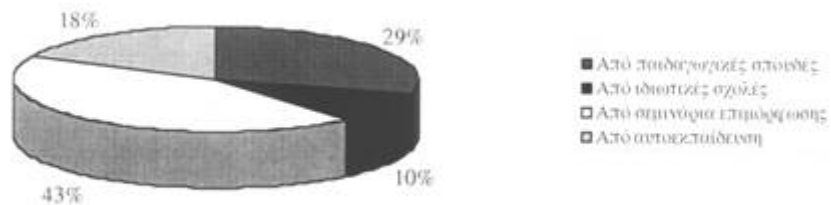

3.1.2. Χειρισμός τον μέσου

Το 39% (25) των ειδικών εκπαιδευτικών είχαν τη δυνατότητα να χειριστούν Η/Υ. (Ερ: Είχατε τη δυνατότητα να χειριστείτε Η/Υ;) Στο 10% (3) τους δόθηκε η δυνατότητα αυτή από την Υπηρεσία, ενώ 58% (18) χειρίστηκε Η/Υ σε χώρο εκτός του Σχολείου (προσωπική πρωτοβουλία). (Ερ: Πού μάθατε τη χρήση του μέσου; Κατά τη διάρκεια των σπουδών σας; Σε ιδιωτικές σχολές; Σε σεμινάρια επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών; Με τη βοήθεια φίλων/ Μόνος;)

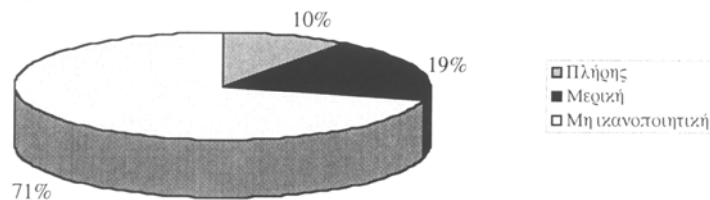

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να παρατηρήσουμε την αύξηση κατά 6% του ποσοστού των εκπαιδευτικών που αν και δεν έτυχαν θεωρητικής ενημέρωσης σχετικά με την Πληροφορική, έμαθαν να χειρίζονται το μέσο. Τις γνώσεις χειρισμό του Η/Υ απέκτησαν το 29% (6) στη διάρκεια των παιδαγωγικών τους σπουδών το 10% (2) από τη φοίτηση τους σε ιδιωτικές σχολές, το 43% (9) από σεμινάρια επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και το 18% (4) με αυτοεκπαίδευση.

3.1.3. Αξιολόγηση της κατάρτισης

Μόνο το 10% (2) των ειδικών εκπαιδευτικών αξιολογούν την κατάρτιση τους πλήρη, αφού αυτή περιελάμβανε και αναφορές σχετικά με τη χρήση του μέσου στην Ειδική Παιδαγωγική. Το 19% (4) κρίνει την κατάρτιση μερική, αφού αυτή τους εξασφάλισε απλά και μόνο τεχνικές χρήσης του μέσου. Γενικότερα το 71% (15) κρίνει μη ικανοποιητική τη κατάρτιση, αφού αυτή περιορίστηκε σε θεωρητικές προσεγγίσεις χωρίς να προσφέρει αναλυτικότερα στοιχεία ούτε ως προς την αξιοποίηση των Η/Υ στη διδακτική διαδικασία, αλλά ούτε και ως προς τις δυνατότητες του μέσου προαγωγής και υποστήριξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες.

3.1.4. Διάθεση προσωπικού υπολογιστή

Μόνο το 13% (8) των ειδικών εκπαιδευτικών διαθέτουν προσωπικό υπολογιστή, ενώ

το 87% (55) δεν έχει υπολογιστή στο σπίτι. Τα δεδομένα αυτά αποτυπώνουν τελικά την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με το μέσο, απαραίτητη προϋπόθεση για την επέκταση της χρήσης και στην εκπαιδευτική διαδικασία.

3. 2. Η παραδοχή ή η απόρριψη ισχυρισμών και προκαταλήψεων αναφορικά με τους υπολογιστές.

3.2.1. Απόψεις σχετικά με τη χρήση των Η/Υ

Με την άποψη ότι η χρήση των Η/Υ στις ειδικές τάξεις και στα ειδικά Σχολεία κρίνεται απαραίτητη, το 95% (60) των ειδικών εκπαιδευτικών συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 5% (3) διαφωνούν.

Το 27% (17) όμως πιστεύει ότι η είσοδος των Η/Υ στις ειδικές τάξεις θα προκαλούσε ιδιαίτερα προβλήματα τεχνικής φύσεως. Ενώ το 38% (24) παρατηρεί ότι δεν γνωρίζει πώς να αξιοποιήσει το νέο μέσο στη διδασκαλία. Το 62%, που απαντά ότι γνωρίζει πώς να αξιοποιήσει το μέσο (Η/Υ), δεν αναφέρεται σε θεωρητική κατάρτιση -γεγονός που επιβεβαιώνεται από το εύρημα ότι μόνο το 33% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν θεωρητικά σχετικά με αυτό- αλλά σε πρακτική χρήση. Παρόλα αυτά το 86% (85) θέλει να επιμορφωθεί πλήρως σχετικά με τις εφαρμογές των Η/Υ.

3.2.2. Προσωπικές θεωρήσεις

Το 49% (31) των ειδικών εκπαιδευτικών θεωρεί ότι χωρίς υπολογιστές και τη νέα τεχνολογία η ζωή θα ήταν πιο ωραία.

Η ρομαντική αυτή θέση ενισχύεται και από τις απόψεις του 46% (29) των ερωτηθέντων που «βλέπει» τις μηχανές -τους Η/Υ- να αντικαθιστούν τον άνθρωπο.

Επιπλέον το 52% (33) των ειδικών εκπαιδευτικών παρατηρεί ότι η χρήση των Η/Υ εμποδίζει τα παιδιά με ειδικές ανάγκες να εκφράζουν τα συναισθήματά τους.

4. Συμπεράσματα

Από τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της πιλοτικής έρευνας γίνεται φανερό ότι η πρώτη επαφή των ειδικών εκπαιδευτικών με το «νέο» μέσο είναι καθοριστική για τη χρήση των Η/Υ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης χρειάζεται να επισημάνουμε ότι ο μη επαρκής αριθμός σεμιναρίων Πληροφορικής του ΥΠΕΠΘ δεν επιτρέπει την εξοικείωση με το μέσο. Επιπλέον η αξιολόγηση της κατάρτισης ως μη ικανοποιητικής, όσον αφορά τις δυνατότητες των Η/Υ στον τομέα της Ειδικής Παιδαγωγικής, επιβάλλει τον επαναπροσδιορισμό του ανάλογου προγράμματος σπουδών. Η υιοθέτηση από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς πεποιθήσεων και προκαταλήψεων (μη εμπειρικά

αποδεικνυόμενων απόψεων) καταδεικνύει την αναγκαιότητα της κατανόησης των πραγματικών διαστάσεων και δυνατοτήτων του Η/Υ.

Συμπερασματικά, οι ειδικοί παιδαγωγοί αναφορικά με τις στάσεις τους απέναντι στους Η/Υ μπορούν να διακριθούν σε τρεις ομάδες: α) αυτοί που είναι υπέρ και που ασχολούνται με το νέο μέσο επιμελώς, ώστε να το χρησιμοποιήσουν προς όφελος των μαθητών τους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, β) οι ουδέτεροι παρατηρητές, που αναμένουν πρώτα να εξελιχθεί η σχέση ανάμεσα στην Πληροφορική και την Ειδική Παιδαγωγική και γ) οι αντίπαλοι, οι οποίοι ισχυρίζονται, πως οι υπολογιστές αφορούν μόνο τους ειδικούς της Πληροφορικής και για την Ειδική Παιδαγωγική δεν έχουν αξία.

Τελικά προβάλει ως καθήκον τόσο της Ειδικής Παιδαγωγικής όσο και της Πληροφορικής, καθώς και των εκπροσώπων αυτών των τομέων, η αδιάκοπη συνεργασία προς όφελος της εκπαίδευσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Μια συνεργασία που έχει την ανάγκη στήριξης απ' όλους μας.

Αναφορές

Becker, H.: Der Computer in meiner Klasse. Στο: Lernen Konkret 1991, τ. 3 Euler, D.: Didaktik des computerunterstützten Lernens. Nuernberg 1992 Hameyer, U., Walter, J.: Bestandsaufnahme von Lernsoftware fuer die Sonder- und Foerderpaedagogik. Στο: COMPASS 1988, τ. 4
Mitzlaff, H., Wiederhold, K.: Computer im Grundschulunterricht. Hamburg 1990 Schmitz, G.: Lernen am Computer Στο: Geistige Behinderung 1991, τ. 2 Soulis S.-G.: Poiein. Der kulturschoepferische Weg des Menschen mit schwerstergeistiger Behinderung. Aachen 1996